

Stockholm den 1 september 2026

R-2026/1095

Till Socialdepartementet

S2026/00764

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 29 april 2026 beretts tillfälle att yttra sig över slutbetänkandet Ett smittskydd för framtiden (SOU 2026:25).

Sammanfattning

Advokatsamfundet ställer sig bakom reformens grundläggande inriktning, men anser att följande förändringar i betänkandets förslag bör göras inom ramen för den fortsatta lagstiftningsprocessen:

- Initialbeslut om förhållningsregler bör göras direkt överklagbara.
- Rekvisiten "samförstånd", "beaktansvärd risk" och "beteendeanpassning inte möjlig eller tillräcklig" bör preciseras med strukturerade bedömningskriterier i förarbetena.
- Skriftlighets- och motiveringskravet bör regleras i lag; inte i förordning.
- Aktiv omprövning av pågående förhållningsregler bör krävas vid ikraftträdandet.

Synpunkter

Initialbeslut om förhållningsregler bör göras direkt överklagbara

Förhållningsregler kan innebära långtgående inskränkningar av den enskildes integritet och privatliv. Vidare har tillämpningen av dessa regler visat på brister i

dokumentation, individualisering och information om omprövning och överklagande, samt att beslut kan bli mycket långvariga utan tillräckliga rättssäkerhetsgarantier för den enskilde.

Advokatsamfundet konstaterar att den behandlande läkarens ursprungsbeslut om förhållningsregel inte föreslås vara direkt överklagbart. Den enskilde måste därför först begära omprövning hos regional smittskyddsläkare och det är enligt betänkandets förslag sedan detta omprövningsbeslutet som kan överklagas till förvaltningsrätten. Detta tvåstegskrav fördröjer tillgången till domstolsprövning vid ingripanden som kan begränsa arbete, skola och rörelsefrihet under lång tid. Advokatsamfundet förespråkar att initialbeslut om förhållningsregler görs direkt överklagbara.

Rekvisits vaga utformning uppfyller inte förutsebarhetskravet

Förhållningsregler ska enligt förslaget endast beslutas när råd inte kan ges i samförstånd med den enskilde, i linje med frivillighetsprincipen och proportionalitetskravet. Advokatsamfundet anser att "samförstånd" är ett vagt rekvisit utan tillräcklig precision i betänkandets förarbetsresonemang. Det framgår inte hur ett misslyckande att nå samförstånd ska dokumenteras, om alternativa åtgärder systematiskt måste prövas, eller vad som gäller för patienter med nedsatt beslutsförmåga.

Detsamma gäller rekvisiten "beaktansvärd risk" och "beteendeanpassning inte möjlig eller tillräcklig" för informationsskyldighet som förhållningsregel. Dessa öppna formuleringar ger ett betydande tolkningsutrymme som öppnar för bristande likformighet i tillämpningen. Advokatsamfundet anser att förarbetena bör innehålla preciserade och strukturerade bedömningskriterier för samtliga dessa rekvisit.

Skriftlighets- och motiveringskrav bör regleras i lag

Utredningens förslag att beslut om förhållningsregler ska vara motiverade och innehålla upplysningar om omprövning och överklagande samt att beslut ska kunna prövas av regional smittskyddsläkare och därefter överklagas till förvaltningsrätten är välkomna åtgärder. Advokatsamfundet invänder emellertid mot att skriftlighets- och motiveringskraven placeras i smittskyddsförordningen och inte i lag. Reglering i förordning innebär att garantierna kan förändras av regeringen, utan riksdagens medverkan. Eftersom förhållningsregler utgör ingripanden i grundläggande fri- och

rättigheter bör dessa centrala garantier ha ett starkare normgivningsmässigt stöd och därför regleras i lag.

Övergångsbestämmelser bör ses över

Betänkandet föreslår ikraftträdande den 1 juli 2027, med en övergångsperiod för äldre förhållningsregler som gäller längst till och med den 30 juni 2028. Det saknas krav på att befintliga förhållningsregler omedelbart ses över och uppfyller de nya kraven på individuell utformning, motivering och information om överklagande. Den enskilde med en äldre förhållningsregel är under minst ett år utan det stärkta skydd som reformen syftar till att ge. Advokatsamfundet anser att det bör övervägas om en aktiv omprövning av samtliga pågående förhållningsregler bör krävas i omedelbart samband med ikraftträdandet.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander